

ADDENDUM bij de UNIFRA-nota over de pensioenhervorming voor professoren van de Belgische universiteiten

De in het regeerakkoord aangekondigde pensioenhervorming voor professoren zal de Belgische universiteiten op ongeziene wijze verzwakken in hun vermogen om de talenten van morgen op te leiden en zo de economische groei van het land te ondersteunen. Deze ingrijpende wijziging wordt opgelegd zonder een degelijke raming van de impact op het functioneren van de universiteiten, zonder overgangstijd, zonder een doordacht plan om hun ontwikkeling en voortbestaan te verzekeren en – nog verontrustender – zonder dat er vanuit de politieke wereld blijkt wordt gegeven van een echt besef van de cruciale rol die de universiteiten spelen in de vorming van het menselijk kapitaal dat ons land nodig heeft om internationaal competitief te blijven.

De gevolgen van deze hervorming zijn ingrijpend: de universiteiten van vóór en na de hervorming zullen fundamenteel verschillen, met verstrekkende gevolgen voor hun aantrekkelijkheid en dus voor hun vermogen om hun kerntaken op korte, middellange en lange termijn te vervullen.

De hervorming wordt officieel gemotiveerd vanuit budgettaire overwegingen en het streven om het wettelijk pensioenstelsel (eerste pijler) van ambtenaren en werknemers te harmoniseren. Toch is er geen enkele serieuze begrotingsraming bekendgemaakt die zowel de besparing door de verlaging van het wettelijk pensioen als de kosten voor het opzetten van een degelijke tweede pensioenpijler meeneemt. Het is zelfs onzeker of deze hervorming op middellange termijn effectief besparingen zal opleveren. Er is geen analyse gemaakt van de impact op i) de motivatie van de huidige professoren (sommigen zouden kunnen stoppen met de vele onbetaalde overuren die ze nu vrijwillig leveren, anderen zouden zich kunnen toeleggen op beter betaalde nevenactiviteiten), ii) de rekrutering van toekomstige professoren, waarvan men hoopt dat ze tot de besten behoren, en iii) uiteindelijk de economie. Toch is het nu al zonneklaar dat de hervorming de kwaliteit van onderwijs en onderzoek zal aantasten, met op termijn ernstige gevolgen voor de tewerkstelling van jongeren, de welvaart van het land en zijn internationale uitstraling.

Het harmonisatiedoel is enkel zinvol als er gelijktijdig een degelijke tweede pensioenpijler wordt ingevoerd, zoals die al geruime tijd bestaat voor werknemers met vergelijkbare profielen in de privésector. In de huidige plannen wordt gesproken over een tweede pijler tegen 2062. Dat is veel te laat: generaties die binnen 10 tot 15 jaar met pensioen gaan, zullen meer dan 20% van hun wettelijk pensioen (eerste pijler) verliezen zonder enige compensatie via de tweede pijler. Het opbouwen van een tweede pijler vergt tijd, en het is op dit moment niet voorzien dat wie in 2062 met pensioen gaat, over een volwaardige tweede pijler zal beschikken om een verlies van meer dan 30% te compenseren. Het focussen op slechts één element (de loopbaanduur) binnen een complex geheel, terwijl

andere belangrijke componenten (zoals een tweede pijler, extralegale voordelen, enz.) genegeerd worden, is oneerlijk.

Als de regering werkelijk de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren en werknemers wil harmoniseren, moet dat gebeuren met respect voor verworven rechten, op basis van vergelijkbare profielen, rekening houdend met de specifieke kenmerken en vereisten van verschillende carrières, en met oog voor het geheel van arbeidsvoorwaarden en economische effecten. De suggestie dat de negatieve effecten pas in 2062 voelbaar zouden zijn, en dat een toekomstige, hypothetische tweede pijler dit dan wel zou oplossen, is pertinent onjuist en niet verdedigbaar.

Het gebrek aan een sterke budgettaire onderbouwing voor zo'n ingrijpende hervorming wekt de indruk dat de werkelijke beweegredenen eerder ideologisch dan financieel van aard zijn. Dergelijke hervormingen zouden gepaard moeten gaan met een inspirerend en ambitieus plan voor onze universiteiten, zodat zij internationaal toonaangevend blijven en blijven bijdragen aan de welvaart van het land. Overhaaste beslissingen in zo'n complex en belangrijk dossier zijn onredelijk en onbegrijpelijk.

UNIFRA heeft steeds gestreefd naar een respectvolle en constructieve dialoog, gebaseerd op een 56 pagina's tellende nota die de impact van de hervorming op universiteitsprofessoren gedetailleerd beschrijft. UNIFRA, gesteund door een groep Vlaamse professoren, hoopt dit gesprek met beleidsmakers te kunnen voeren, maar moet helaas vaststellen dat tot nu toe een minderheid hierop is ingegaan.

Onze verzoeken:

- A. Voer geen hervorming door die de pensioenen van Belgische universiteitsprofessoren verder vermindert zonder een solide budgettaire raming, zonder een overtuigend bewijs van de eerlijkheid van de hervorming en zonder een grondige analyse van de negatieve effecten op de prestaties en aantrekkingskracht van de universiteiten.
- B. Richt onmiddellijk een gemengde werkgroep op met academische specialisten uit beide landsdelen, in samenwerking met CREF en VLIR, en leden van de politieke kabinetten. Gezien de grote impact op de universiteiten en de welvaart van de regio's en het land, moet deze werkgroep voorafgaan aan elke hervorming, of minstens expliciet worden opgenomen in het akkoord, met duidelijke opvolgings- en feedbackmechanismen.
 - Bereken objectief de budgettaire besparingen van de hervorming, inclusief de kosten van een onmiddellijke invoering van een volwaardige tweede pijler.

Indien een tweede pijler de oplossing blijkt:

- Werk alle financieringsmodaliteiten uit zodat deze pijler onmiddellijk (en niet pas in 2062) kan worden ingevoerd, met een bijdrage van ongeveer 10%, om geen enkele generatie professoren te benadelen.
- Ontwikkel snel de nodige aanpassingsmaatregelen voor universiteiten.
- Schaf de Wijninckx-plafonnering voor ambtenaren af in pijler 1 en 2.

C. Leg strikte garanties vast rond de reeds ingevoerde indexsprong:

- maximaal één sprong van 2% per jaar.
- maximaal vier sprongen in deze legislatuur (8%).
- geen verlenging na deze legislatuur.

D. Behoud de huidige regeling waarbij het gemiddelde loon wordt berekend over de effectieve loopbaanduur indien deze korter is dan een volledige carrière, om dubbele bestraffing te voorkomen. Dat betekent dat er geen dubbele bestraffing mag worden toegepast op personen die geen volledige loopbaan hebben: enerzijds via de vermindering van de opgebouwde tantièmes en anderzijds via de berekening van het referentieloon. De eerder door de UNIFRA simulator geraamde verliezen houden geen rekening met deze dubbele bestraffing, die een nog veel zwaardere impact zou impliceren. Vooral kortere loopbanen zouden getroffen worden door deze dubbele bestraffing en een verlies van meer dan 45% lijden.

E. Voer mechanismen in die garanderen dat de waarde van de vóór de hervorming gepresteerde jaren behouden blijft. Momenteel is dat niet het geval. De hervorming respecteert de verworven rechten niet, aangezien de herziening van de referentieberekening ook het rendement van reeds gepresteerde jaren aantast. Een herziening van het referentieloon moet daarom het onderwerp zijn van een grondige technische analyse, met oog voor specifieke gevallen, zodat de gevolgen zorgvuldig in kaart worden gebracht. De voorgestelde hervorming bevat bovendien regels die het voor niemand nog mogelijk maken het plafond te bereiken, zelfs niet bij een volledige loopbaan.

F. Neem bij de berekening van het aantal voor pensioen in aanmerking komende loopbaanjaren ook de nog niet gevaloriseerde werkervaring op.

G. Zorg er onmiddellijk voor dat de hervorming niet leidt tot een onaanvaardbare kostendoorschuiving naar andere entiteiten (gemeenschappen, universiteiten) zonder reële meerwaarde. Het is van belang de aantrekkelijkheid van alle Belgische universiteiten te behouden en ongezone concurrentie te vermijden,

die de uitmuntendheid van hun onderzoek en de kwaliteit van de vorming van menselijk kapitaal op middellange en lange termijn zou ondermijnen.

[1] Grégoire M., Méon P.-G., Leemans D., Crucifix, M., Cleve, A., and Demeuse, M., 2025. NOTE SUR LA RÉFORME DES PENSIONS des professeurs d'universités belges, 56p.